

Desnica ne bi trebala trpiti sve partizane i antifašiste u ateiste i Jugoslavene - Livio Marijan

VELI IZ - Prva javnosti znana misa zadušnica na ovim prostorima za komunističkog vođu, predsjednika SFRJ Josipa Broza Tita koji je umro prije čak 31 godinu, kao i misa za zdravlje udovice Jovanke Broz u crkvi sv. Petra i Pavla u Velikom Ižu i dalje podiže prašinu. Još od protekle nedjelje kad je župnik don Krešo Cirak na kraju euharistijskog slavlja pročitao misne nakane za Titovu dušu i Jovankino zdravlje, postale su udarne vijesti u medijima, poglavito na portalima kako u Hrvatskoj tako i na prostoru bivše Jugoslavije.

• Crkva je po svom poslanju usmjerena na dobro i spasenje svakoga čovjeka i svake duše i jasno je da je njezina dužnost moliti za sve mrtve, ponajprije za svoje članove, one koji su krštenjem jednom zauvijek njoj pribrojeni. Ne radi se, dakle, o sudu ni nad kim, nego o dobroj nakani moliti se za dušu jednog pokojnika ili za zdravlje jedne osobe, govori Veličanin Livio Marijan, profesor etnologije i filozofije.

- I Tito, i Pavelić, i Napokon, i Hitler bili su ljudi, a

nauku, konačni sud o svakom čovjeku donosi Bog ili bolje reći sam čovjek za svojega života, jer svojim djelima ili nedjelima dolazi pred Boga i na neki način sebe 'osuđuje', mišljenja je naš suvornik i iz naroda i iz crkve.

O tome je li Josip Broz Tito bio zločinac ili nije, kaže prof. Marijan, ne može biti stvar nečijeg "političkog ukusa" ili toga "kako mu je bilo pod Titovim režimom".

- Vidim da ljudi reagiraju najčešće s tezom: 'bilo nam je dobro za vrijeme Tita' pa spominju standard, kredite, dugove i slično. Mislim da je to krajnje neozbiljno i sebično. Tako se objektivno ne prosuđuje povijest, tvrdi prof. Marijan.

Antifašizam, ateizam i komunizam nisu istoznačnice

Dobar dio javnosti u svojim reakcijama izražava čuđenje kada je u pitanju odnos vjere ili Crkve i antifašizma, bez obzira s lijeve i s desnice.

- Velika većina Ižana bila je u partizanima, boreći se protiv fašizma, kao i većina Hrvata u Dalmaciji. Nažalost

LIVIO MARIJAN, PROFESOR ETNOLOGIJE I FILOZOFIJE IZ VELOG JOSIPA BROZA TITA

Župnik je post prema crkvenom

kakav Jugoslaven), a još manje biti ateist. Zna se vrlo dobro da je većina tih naših partizana bila svjesna tko su i što su, da se nisu odrekli ni svoje vjere ni svoje nacije. Pričali su mi mnogi velički partizani kako je Partija itekako oprezna bila da se ne sukobi s Crkvom, kako su redovito i na Visu i drugdje išli na misu i molili se Bogu za svakog poginulog borca, navodi prof. Marijani

U Malom Ižu je cijeli rat pokojna Adamka Dumić predvodila molitvu krunice za borce na fronti (gdje je izgubila rođenu braću). U Velom Ižu kada su Talijani strijeljali sedmoricu mladih u srpnju 1943., župnik don Vladislav Cvitanović ih je ispovjedio i pričestio prije smrti. Dakle, poginuli su kao vjernici. Roditelji i rodbina poginulih boraca redovito su davali mise za pokoj duša svojih poginulih u partizanima i njihovi se godovi i danas čita-

I Tito, i Pavelić, i Napoleon, i Hitler bili su ljudi, bili i kao ljudi i kao katolici, moliti za njih je no ističe Marijan

represijama, zastrašivanjem progonima, ucjenama - svime što jedan diktatorski režim ima na raspolaganju.

- U Velom Ižu su se 'režimlje' i to domaći sinovi, osobito okomili na Crkvu. U nedostatku 'neprijatelja' nakon 1945., ona je poslužila kao zamjena. A tko je to bio 'Crkva'? Pa njihovi starci, djedovi, bake, majke i očevi, njihova tradicija, kultura. Rušili su kapelice i križeve, napadali svećenike, vrijeđali vlastite starce, širili lažnu propagandu, zabranjivali procesije i mlade generacije huškali protiv Crkve i protiv svojih starijih. Župnik don Santo Bilan, Veličanin, završio je na montiranom procesu i osuđen na višegodišnju robiju u Staroj Gradišci. Na sreću imamo sačuvan cijeli njegov proces iz

hrvatsku znanstvenu povijest* bio je šikaniran, vrijeđan kažnjavan u više navra 1950-tih godina kao župnik Vlog Iža.

- Mnogi su starci i starić pokopani bez svećenika kršćanskog obreda, a bili i vjernici. Čitave su generaci odgojene bez vjere, bez sakramenata i u ideologiji da su vjera i Crkva nešto negativno, protivunarodno, reakcionarno. Ili ko se dogodilo da je u jedn generaciji došlo do prekida čitavom prošlošću i vlastitoj kulturom, ističe prof. Marijan

Odjednom je umjetno i agnativno odbačena sva tradicija moralni i običajni sustav koji stoljećima stvarao svijest, povijest i kulturu jednog naroda jednog mjesta. Odjednom je dna zajednica ljudi ostala takoreći bez nacionalnosti, vjere,

U nedostatku 'neprijatelja' nakon 1945. Crkva je poslužila kao zamjena - Veli Iž

ju svake nedjelje u našoj župnoj crkvi poslije mise.

Poslijeratna ideologizacija

Velika većina antifašističkih boraca su bili obični

kojega je sve jasno i iz čega se vidi da je bio nevin. Sve do kasnih 1980-ih godina, već kao starac, bio je pozivan od partijaša na saslušanja zbog "subverzivne djelatnosti".

- Možete misliti apsurdna:

re, kulture, običaja - bez ideje titeta u prostoru i vremenu.

- Jedina stoljetna i izvorna kultura stanovnika otoka Ljest jest ona kršćanska, hrvatska glagoljaška. Svakom parnom čovjeku, bez obzira r

poleon, i Hitler bili su ljudi, a po krštenju i katolici, pa bez obzira na to kakvi su bili i kao ljudi i kao katolici, moliti za njih je normalno i s vjerske strane gledano, u biti je pozitivno. Moliti za nekoga jest čin ljubavi prema bližnjemu pa prema tome i najhumaniji čin. Na koncu, po crkvenom

protiv fašizma, kao i većina Hrvata u Dalmaciji. Nažalost, u nekim mjestima, kao u Malom Ižu, cvijet mladosti i čitava generacija je ostavila svoje kosti po raznim bojištima. Biti antifašist pa i partizan u Drugom svjetskom ratu nije uopće značilo ne biti Hrvat (dakle, biti ne-

Velika većina antifašističkih boraca su bili obični ljudi, svjesni i svoje nacionalnosti i svoje vjere, čega se nisu odriicali. Dapače, ima jedna anegdota koja to dobro ocrtava. Jednu su išku partizanku, koja je imala i orden zasluga iz rata, zaustavili njezini suborci kada je jedne nedjelje poslije rata išla na misu i napali da kako može ići u crkvu, a bila je veliki borac! Ona je odgovorila: 'A ča je ono bi rat protiv Boga? Da san znala bila bi doma stala!' prepričava prof. Marijan.

Dakle, ova teza da je antifašizam bio nespojiv s nacionalnim i vjerskim opredjeljenjem, koja se i danas provlači, kaže sugovornik, nije uopće istina, već je konstrukcija poslijeratnih režimija te je plasirana mladim generacijama kao laž koja eto i danas lebdi u glavama. Poslije rata je zapravo počela ideologizacija, sustavna ateizacija i anacionalizacija, i to se zna kako:

"subverzivne djelatnosti".

- Možete misliti apsurda: kakav je to bio režim koji se bojao starog župnika i tridesetak starica i staraca koji su išli u crkvu? pita se naš sugovornik.

Iskorjenjivanje kršćanske kulture

Župnik don Vladislav Cvitanović, glasoviti glagoljaš i suradnik akademije, zaslužan kulturni djelatnik koji je ušao u

glagoljaška. Svakom pametnom čovjeku, bez obzira na vjersko opredjeljenje, je jasno da je to tzv. 'kulturni šok', da je to patološka a ne prirodna i redovita sociološka pojava i da će takva neprirodna i nenormalna pojava ostaviti posljedice i na mentalitetu i na kulturi jedne zajednice dugo vremena. Isto tako je jasno da su sve ovo sproveli u djelo konkretni ljudi, s konkretnim zaduženjima, koji su živjeli od režima i kojima

Procesija na spomeniku palim borcima

- Sve do početka 1950-ih godina na Ižu je normalno trajao i vjeronauk i održavalo se sve po uobičajenom stoljetnom redu. Do tih godina na Svi svete, kada se iz crkve u procesiji ide na groblje moliti održavanje za sve pokojne, procesija je redovito stajala na spomeniku palim borcima, gdje se molilo za sve poginule u ratu kojime se ne zna groba. U čemu je zapravo 'zločin'? U tome što je komunistički režim poslije rata, kada su funkcioneri došli na vlast, izokrenuo povijesne činjenice i sve one koji su poginuli kao antifašisti lažno prikazao kao ateiste, borce protiv Boga i Crkve, kao 'Jugoslavene' i komuniste. I to je laž, a samim time i zločin. Tako danas većina ljudi misli da je taj antifašizam po sebi nespojiv s nacionalnošću, s vjerom i Crkvom, da je to nešto komunističko, anacionalno, ateističko i antivjersko. Dakako da je bilo fanatičnih ideologa, borbenih komunističkih, dogmatski uvjerenih marksista, lenjinista, ali to je bila manjina. Ali moćna i dobro uhijebljena manjina koja je imala vlast nad svime, kaže Marijan.

Nekome je i u Hitlerovu vremenu bilo dobro

Još uvijek živimo u 1940-ima. Trebalo bi sve vrednovati s pozicije općeg dobra, dobra čovjeka i naroda u cjelini, priznati promašaje i zacijeliti rane. I prestati s manipulacijama povijesnih činjenica. I iz ovoga se slučaja vidi npr. da je antifašistička borba bila jedno, a poslijeratni komunistički režim drugo. Poistovjećivati ih i olako generalizirati je jednostavno ne vodi k istini, kaže prof. Marijan, naglašavajući da bi oni koji danas viču da im je bilo bolje za vrijeme Tita trebali prije nego takvo što izuste promisliti da je nekome i za vrijeme Hitlera bilo dobro.

- Oni koji dijele Hrvatsku na krajnju ljevicu i krajnju desnicu, trebali bi shvatiti da svijet pa tako ni hrvatska stvarnost nikad nije bio niti će biti crno-bijela slika, i da zaoštavanje po tom pitanju ne donosi našem narodu kao cjelini nikakvo dobro, uvjeren je sugovornik.

POJAŠNJAVA (NE)OPRAVDANOST ODRŽAVANJA MISE ZA

pio po svemu pravu i zakonu

o krštenju i katolici, pa bez obzira na to kakvi su Ino i s vjerske strane gledano, u biti je pozitivno,

je očito 'dobro bilo'. A koje su to dobro učinili i ostavili iza sebe? Neka im povijest sudi, zaželio je Veleižanin Livio Marijan.

Senzacija oko mise za Tita

- Po mom sudu, župnik je postupio po svemu prema crkvenom pravu i zakonu. Prosudio je da je misna nakana ispravna, prihvatio je i

postupio kao i u svakom takvom slučaju. Je li trebao prešutjeti to ili drugačije prosuditi nakanu ili efekt koji će imati, ja ne mogu suditi, niti sam pozvan to činiti. Vjerujem da je postupio po dobroj savjesti. Mislim da se stvorila senzacija oko toga ne iz brige ili nebrige za nečiju dušu nego više iz sekundarnih razloga, a to je prven-

stveno naša politička situacija, objašnjava Marijan.

Crkva, premda je pretrpjela progon od komunističkog režima, kaže, treba više pažnje možda posvetiti činjenici da je velika većina partizana bila zapravo jedna vjernička masa, da su to bili katolici i Hrvati, i da su poslijeratni režimski sluge bili nešto drugo.

- Desnica ne bi trebala trpati sve partizane i antifašiste u ateiste i Jugoslavene. A ni ljevica nema pravo sve koji su se borili za NDH pretvarati u naciste i fašiste jer i oni su se većinom rukovodili idejom za slobodom i boljitkom svoga naroda u datim povijesnim okolnostima, kao što su se i mnogi u partizanima borili zapravo za isti cilj. Šablona da je Hrvat = katolik = pavelićevac jednostavno ne vrijedi. Kao što ne vrijedi da je anti-fašist = ateist = Jugoslaven ili titoist. Te šablone jednostavno nisu točne, ne vrijede i kao takve nemaju smisla, ističe.

- A što se tiče ove iške mise za Tita, jedan čovjek mi se obratio i našalio te rekao: 'Pa ovo je dobra stvar. Konačno sad priznajemo dvije stvari: da je stvarno mrtav i da nije bog!' zaključio je prof. Livio Marijan.

Velimir BRKIĆ

Tito bi danas bio kandidat za kazneni proces

U Rezoluciji Vijeća Europe o osudi komunističkih zločina, donesenoj u Strasbourgu 2006. godine, stoji da su "totalitarni komunistički režimi., bili bez iznimke označeni masovnim povredama ljudskih prava... i uključivali su pojedinačna i kolektivna ubojstva i smaknuća, smrti u koncentracijskim logorima, izgladnjivanja, deportacije, mučenja, prisilni rad i druge oblike masovnog fizičkog terora; progone na etničkoj i vjerskoj bazi, povredu slobode savjesti, misli i izražavanja, slobode tiska i također nedostatak političkog pluralizma... te da su zločini opravdavani u ime teorije klasne borbe i principa diktature proletarijata."

- Počinitelji tih zločina nisu, nažalost, nikad izvedeni pred sud međunarodnu zajednicu, kao što je bio slučaj sa stravičnim zločinima koje je počinio nazizam. Sve ovo se daje dokumentirati i brojkama i svjedočanstvima i pisanim dokazima. Čovjek koji je 40 godina bio na čelu takva režima, u kojem je bio neprikosnoveni diktator i 'bog', itekako je kandidat za kazneni proces. Pa neka povjesničari, znanstvenici i relevantne institucije odrade taj posao, pokažu i dokažu je li ili nije bio. A teza pojedinaca da je 'meni bilo dobro za vrijeme Tita' i to uzeti kao argument je krajnje sebično i jadno. Ako su ljudi nevino stradavali - onda ne može nitko reći 'da je dobro bilo'. Život je valjda više od kobasice u tanjuru. Što bi na to rekli deseci tisuća onih koji su nevino ubijeni, mučeni, procesuirani, šikanirani... pita se Marijan.